

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (046) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સના માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ/ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન / કૌશલ્ય (S)	કુલ
ગુણ	34	51	10	05	100
ટકા (%)	34%	51%	10%	05%	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમાંક	પ્રશ્નનો પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	20	20	20
2.	અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (VSA)	10	10	10
3.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-I)	13	17	26
4.	ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો (SA-II)	08	12	24
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	04	06	20
	કુલ	55	65	100

પ્રકરણ દીઠ ગુણભાર :

ક્રમ	પાઠ / પ્રકરણનું નામ	પ્રકરણદીઠ ગુણભાર	
		જનરલ વિકલ્પ વિના ગુણ	જનરલ વિકલ્પ સાથે ગુણ
1.	સંચાલનનું સ્વરૂપ અને મહત્વ	10	15
2.	સંચાલનના સિદ્ધાંતો	06	06
3.	આયોજન	07	12
4.	વ્યવસ્થાતંત્ર	10	10
5.	કર્મચારી વ્યવસ્થા	10	15
6.	દોરવણી	10	15
7.	અંકુશ	06	08
8.	નાણાકીય સંચાલન	08	08
9.	નાણાકીય બજાર	08	08
10.	બજારપ્રક્રિયા સંચાલન	09	12
11.	ગ્રાહક સુરક્ષા	08	13
12.	ધંધાકીય પર્યાવરણ	08	08
	કુલ	100	130

નોંધ : જનરલ વિકલ્પ સાથે દર્શાવેલ પ્રશ્નોના ગુણ નમૂનાના પ્રશ્નપત્ર પ્રમાણે દર્શાવેલ છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટે આ ગુણ અલગ હોઈ શકે છે.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (046) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું માળખું

કુલ ગુણ : 100

પ્રશ્ન ક્રમ	વિભાગ તથા પ્રશ્નની વિગત	ગુણ
	વિભાગ - A	
1 થી 20	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 1 થી 20 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલ ચાર વિકલ્પો (A,B,C,D) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	20
	વિભાગ - B	
21 થી 30	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 21 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)	10
	વિભાગ - C	
31 થી 47	નીચે આપેલા 31 થી 47 સુધીના કુલ 17 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 13 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (દરેકના 2 ગુણ)	26
	વિભાગ - D	
48 થી 59	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 48 થી 59 સુધીના 12 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 08 (આઠ) પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. (દરેકના 3 ગુણ)	24
	વિભાગ - E	
60 થી 65	નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 60 થી 65 સુધીના 06 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 (ચાર) પ્રશ્નોના વિસ્તારપૂર્વક જવાબ આપો. (દરેકના 5 ગુણ)	20
	કુલ	100

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

શૈક્ષણિક વર્ષ 2023-24

ધોરણ-12 : વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (046) (સામાન્ય પ્રવાહ)

વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

કુલ ગુણ : 100

સૂચનાઓ :

- (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ (A થી E) વિભાગ છે.
- (2) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- (3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખો.
- (4) નવો વિભાગ નવા પાના ઉપર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 1 થી 20 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા ચાર વિકલ્પ (A, B, C, D) પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. (દરેકનો 1 ગુણ)

[20]

- (1) સંચાલનની સપાટીઓ કેટલી છે ?
(A) એક (B) બે (C) ત્રણ (D) ચાર
- (2) સંચાલનના કાર્ય વિસ્તારો કેટલા છે ?
(A) ત્રણ (B) ચાર (C) પાંચ (D) સાત
- (3) ડોક્ટરના વ્યવસાય માટે ની પદવી મેળવવી પડે છે.
(A) LL.B. (B) M.B.A. (C) M.Com. (D) M.B.B.S.
- (4) નવપ્રશિષ્ટ વિચારધારાના પ્રણેતા કોણ હતા ?
(A) હર્ષભર્ગ (B) હેનરી ફેયોલ (C) ફ્રેડરીક ટેલર (D) એલ્ટન મેયો
- (5) આયોજનની વિધિનો પ્રથમ તબક્કો જણાવો.
(A) હેતુ નિર્ધારણ (B) આધાર સ્પષ્ટ કરવા (C) વૈકલ્પિક યોજના ઘડવી (D) ગૌણ યોજના ઘડવી
- (6) નીચેનામાંથી આયોજનું ઘટક જણાવો.
(A) સતત પ્રક્રિયા (B) અંકુશ (C) દોરવણી (D) નિયમો
- (7) ભરતી પછીનું બીજું કાર્ય કયું છે ?
(A) બઢતી આપવી (B) પસંદગી કરવી (C) તાલીમ આપવી (D) બદલી કરવી
- (8) અબ્રાહમ માસ્લોએ જરૂરિયાતનો અગ્રતાક્રમનો સિદ્ધાંત કઈ સાલમાં રજૂ કર્યો હતો ?
(A) 1917 (B) 1932 (C) 1943 (D) 1953
- (9) સંચાલનનું કયું કાર્ય અંકુશના જન્મદાતા તરીકે ઓળખાય છે ?
(A) વ્યવસ્થાતંત્ર (B) કર્મચારી વ્યવસ્થા (C) દોરવણી (D) આયોજન
- (10) એક નિષ્ણાતે આયોજન અને અંકુશને કોની સાથે સરખાવેલ છે ?
(A) શિક્ષક અને વિદ્યાર્થી (B) માતા અને પિતા (C) કાકા અને કાકી (D) જોડિયાં બાળકો
- (11) મૂડી માળખાનાં કેટલા પ્રકારો છે ?
(A) બે (B) ત્રણ (C) ચાર (D) પાંચ
- (12) વિદેશી રોકાણ સંસ્થાએ તેની નોંધણી કોની સમક્ષ કરાવવી પડે છે ?
(A) કંપની રજિસ્ટ્રાર (B) અદાલત (C) શેરબજાર (D) સેબી

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

- (13) ટ્રેઝરી બિલ ભારત સરકાર વતી કોણ બહાર પાડે છે ?
 (A) સ્ટેટ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા (B) રિઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા
 (C) સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા (D) નાણાકીય સંસ્થાઓ
- (14) ડિપોઝીટરી ધારો કયા વર્ષે અમલમાં આવ્યો ?
 (A) 1991 (B) 1992 (C) 1995 (D) 1996
- (15) માર્કેટિંગ મિશનમાં નીચેના પૈકી કઈ બાબતનો સમાવેશ થતો નથી ?
 (A) કિંમત (B) પેદાશ (C) વિતરણ (D) પેકિંગ
- (16) ઉત્પાદક → ગ્રાહક આ કયા પ્રકારની વિતરણ વ્યવસ્થા છે ?
 (A) શૂન્ય સપાટીવાળી (B) એક સપાટીવાળી (C) બે સપાટીવાળી (D) ત્રણ સપાટીવાળી
- (17) જાહેર હિતની અરજી કઈ કોર્ટમાં થઈ શકે ?
 (A) ફોજદારી કોર્ટ (B) દિવાની કોર્ટ (C) જિલ્લા કોર્ટ (D) સુપ્રીમ કોર્ટ
- (18) ગ્રાહક સુરક્ષાનો કાયદો કયા વર્ષમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો ?
 (A) 1956 (B) 1932 (C) 1986 (D) 2015
- (19) વિદેશી હુડિયામણ માટે ભારતમાં હાલ કયો કાયદો અસ્તિત્વમાં છે ?
 (A) FERA (B) FECA (C) FESA (D) FEMA
- (20) ભારતીય ચલણ રૂપિયાને કઈ સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે ?
 (A) TR (B) Rs. (C) ₹ (D) Я

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 21 થી 30 સુધીનાં પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેકનો 1 ગુણ)

[10]

- (21) I.I.M. નું વિસ્તૃત રૂપ લખો.
- (22) મધ્ય સપાટી સંચાલન બીજા કયા નામથી ઓળખાય છે ?
- (23) અંદાજપત્રના કોઈપણ બે પ્રકાર જણાવો.
- (24) અંકુશનું કાર્ય સંચાલનની કઈ સપાટીએ થાય છે ?
- (25) કાયમી મૂડીના કોઈપણ બે ઘટકો જણાવો.
- (26) ભારતમાં શેર બજારોનું નિયમન કોના દ્વારા થાય છે ?
- (27) માર્કેટીંગના કાર્યોમાં પ્રથમ કાર્ય કયું છે ?
- (28) બજારીય વિભાવનામાં કોણ કેન્દ્ર સ્થાને હોય છે ?
- (29) ગ્રાહકે ખરીદી કરી છે તેના પુરાવા રૂપે શું રજુ કરવું ફરજિયાત છે ?
- (30) ધંધાકીય પર્યાવરણના પરિબળોને મુખ્યત્વે કેટલા ભાગમાં વહેંચ્યા છે ?

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક 31 થી 47 સુધીના 17 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 13 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. [26]
(દરેકના 2 ગુણ)
- (31) સંચાલનની વિવિધ સપાટીઓની આકૃતિ દોરો.
- (32) સંચાલનથી સમાજને કયા લાભ મળે છે ?
- (33) 'Rule of Thumb' કોને કહે છે ?
- (34) વ્યૂહરચના શા માટે જરૂરી છે ?
- (35) આયોજન ખર્ચાળ છે ? શા માટે ?
- (36) 'વ્યવસ્થાતંત્ર એ એકમનું શરીર છે અને આયોજન તેનું મગજ છે' - સમજાવો.
- (37) સત્તા અને જવાબદારીઓનું વિભાજન અને વ્યવસ્થાતંત્રનો પાયો છે. - સમજાવો.
- (38) ભરતી અને પસંદગી વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરો.
- (39) બૌદ્ધિક કસોટી અને અભિરૂચી કસોટી દ્વારા શું જાણી શકાય ?
- (40) દોરવણીનાં તત્વોની યાદી આપો.
- (41) માહિતી સંચારની પદ્ધતિઓમાં દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોના નામ આપો.
- (42) અંકુશ એ ગતિશીલ પ્રક્રિયા છે - કેવી રીતે ?
- (43) ઉત્પાદન ચક્ર એટલે શું ?
- (44) કોલ મની અને નોટિસ મની વચ્ચેનો મુખ્ય તફાવત કયો છે ?
- (45) બ્રાન્ડિંગની કોઈપણ બે લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.
- (46) ગ્રાહક શોષણ વિશે સમજૂતી આપો.
- (47) માથાદીઠ આવકમાં ક્યારે વધારો થઈ શકે ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 48 થી 59 સુધીના 12 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 08 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો. [24]
(દરેકના 3 ગુણ)
- (48) સંકલનનું મહત્વ સમજાવો.
- (49) માર્કેટીંગ સંચાલનનાં કાર્યો સમજાવો.
- (50) હેનરી ફેયોલે ઔદ્યોગિક સાહસની વહિવટી પ્રવૃત્તિઓને કયા છ ભાગમાં વહેંચી છે. સ્પષ્ટતા કરો.
- (51) અવૈધિક વ્યવસ્થાતંત્રની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવો.
- (52) સત્તા સોંપણીનાં મૂળતત્વો વિશે સમજાવો.
- (53) કાયમી મૂડી અને કાર્યશીલ મૂડીનો તફાવત આપો.
- (54) 'આયોજન અને અંકુશ એક જ સિક્કાની બે બાજુઓ છે.' - સમજાવો.
- (55) શેર બજારનાં કોઈપણ છ કાર્યોની સમજ આપો.
- (56) બજાર પ્રક્રિયાની આકૃતિ દોરો.
- (57) જાહેરાતનાં કાર્યો (ભૂમિકા) સમજાવો.
- (58) ધંધાનાં દૃષ્ટિકોણથી ગ્રાહક સુરક્ષાના મહત્વ વિશે સમજાવો.
- (59) WTO અને GATT નું વિસ્તૃત રૂપ આપો.

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 60 થી 65 સુધીના 6 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 04 પ્રશ્નોના વિસ્તારપૂર્વક જવાબ આપો. [20]
(દરેકના 5 ગુણ)
- (60) આયોજનની પ્રક્રિયા સમજાવો.
- (61) ભરતીનાં આંતરિક પ્રાપ્તિ સ્થાનો સમજાવો.
- (62) તાલીમ અને વિકાસ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.
- (63) માસ્લોની જરૂરિયાતોનો અગ્રતાક્રમ ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (64) નાણાકીય પ્રોત્સાહનો ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (65) ગ્રાહકોની જવાબદારીઓ વર્ણવો.

...